

CƠ SỞ KHOA HỌC CỦA BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU (Đại cương về BĐKH) **Phần II**

Phan Van Tan

phanvantan@hus.edu.vn

B10: Giới thiệu về khí hậu Việt Nam

Bài 1: Các thành phần của hệ thống khí hậu

Bài 2: Sự truyền bức xạ và khí hậu

Bài 3: Hoàn lưu khí quyển và khí hậu

Bài 4: Bề mặt đất, Đại dương và khí hậu

Bài 5: Lịch sử và sự tiến triển của khí hậu Trái đất

Bài 6: Khái niệm về Biến đổi khí hậu

Bài 7: Tác động bức xạ và BĐKH

Bài 8: Biến đổi trong các thành phần của hệ thống khí hậu

Bài 9: Biến đổi của các hiện tượng cực đoan

Bài 10: Giới thiệu về khí hậu Việt Nam

Bài 11: Biến đổi khí hậu ở Việt Nam

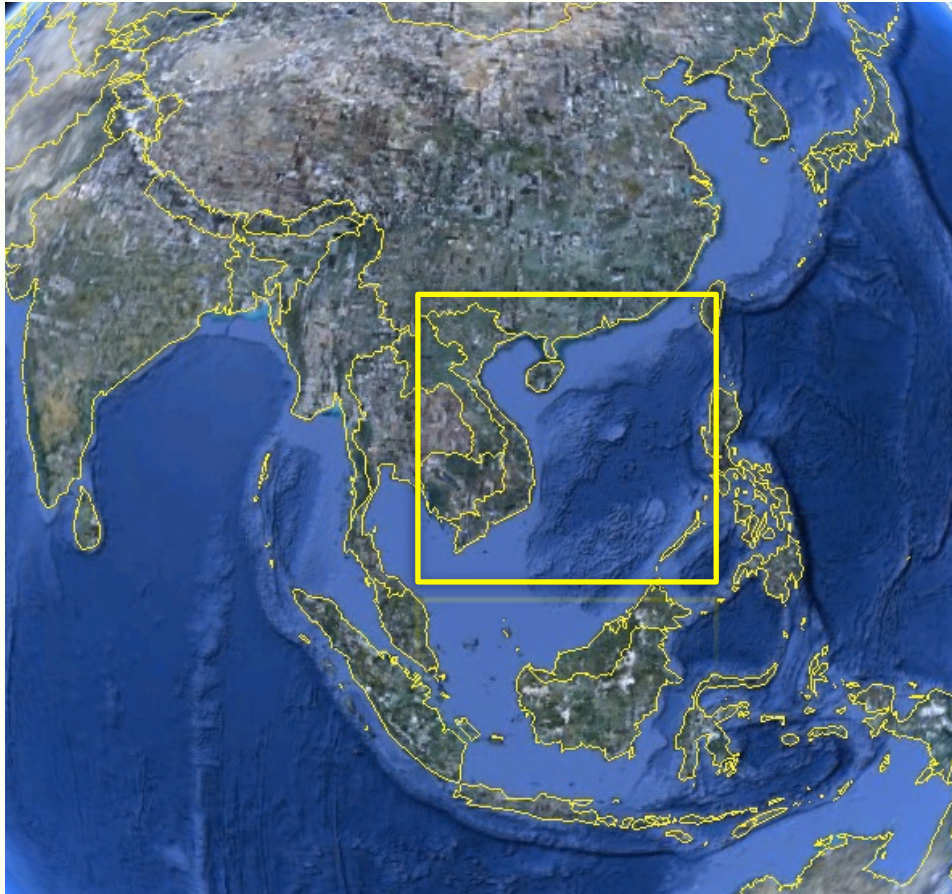
Bài 12: Mô hình hóa khí hậu

Bài 13: Dự tính khí hậu

Bài 14: Xây dựng kịch bản BĐKH

Bài 15: Tác động của BĐKH và tính dễ bị tổn thương do BĐKH

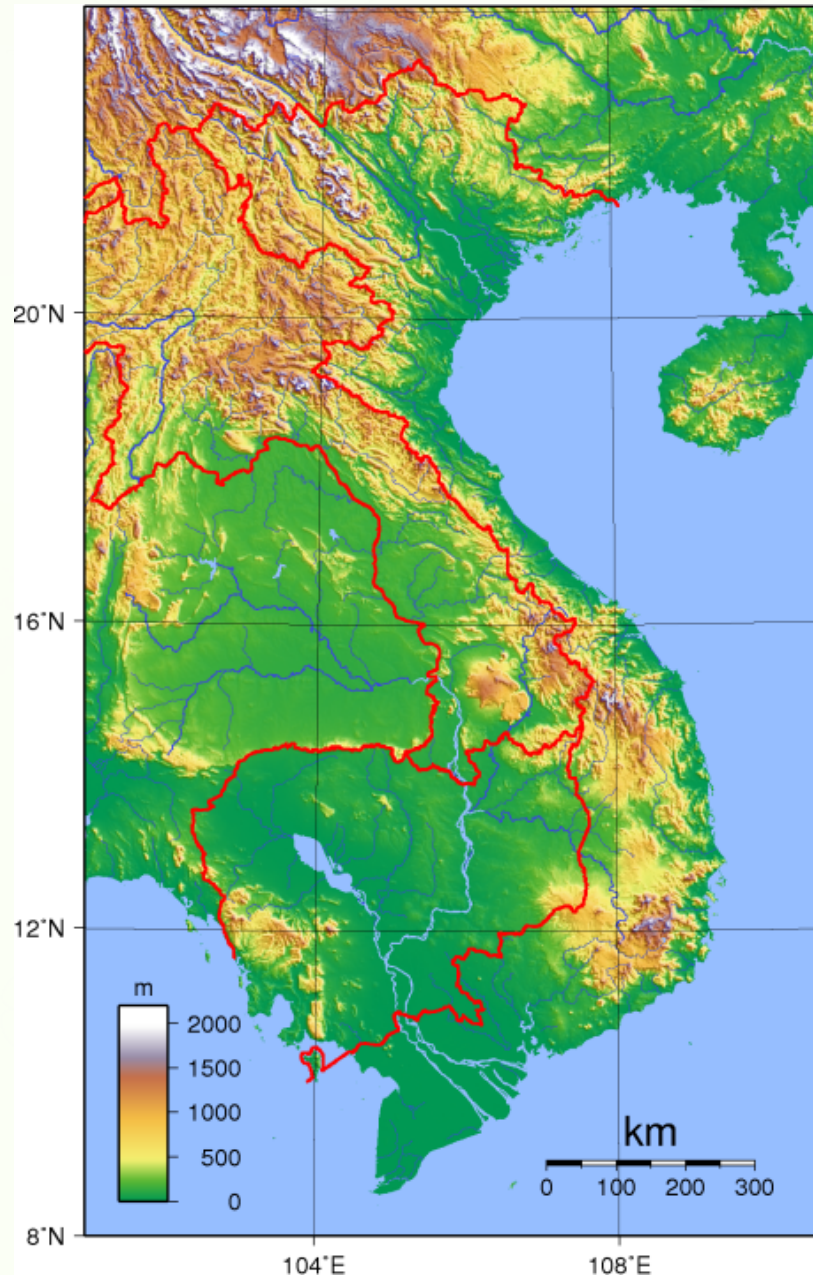
Khái quát

- ❁ Bị chi phối bởi ba nhân tố hình thành
  - ❁ điều kiện địa lí,
  - ❁ bức xạ, và
  - ❁ hoàn lưu
- ❁ Nằm trong khu vực gió mùa châu Á điển hình
- ❁ Một cách khái quát: **“Khí hậu Việt Nam là khí hậu nhiệt đới gió mùa với miền Bắc có mùa đông lạnh”**

- Nằm trọn trong vành đai nội chí tuyến Bắc bán cầu ($0-23^{\circ}27'$)
- Nằm phía đông của bán đảo Đông dương, phía nam dãy núi Hymalaya
- Kéo dài theo phương bắc-nam, hẹp theo phương đông-tây
- Phía đông và nam tiếp giáp Biển Đông, một bộ phận của ỏ bão Tây Thái Bình dương

Vị trí địa lý, điều kiện địa hình

- ❁ Trãi dài trên 15 độ vĩ
- ❁ Có trên 3000 km bờ biển
- ❁ Ba phần tư diện tích lãnh thổ là đồi núi
- ❁ Có những dãy núi cao,
- ❁ Hướng chủ yếu: tây bắc – đông nam, bắc – nam, đông – tây, góp phần tạo nên những ranh giới tự nhiên giữa các vùng khí hậu.
- ❁ Hệ thống sông ngòi khá dày đặc với các thủy vực chính là sông Hồng, sông Thái Bình,... ở Bắc Bộ, sông Chu, sông Mã, sông Cả, sông Gianh, Thu Bồn, Trà Khúc,... ở Trung Bộ, và các sông Đồng Nai, Mê Kông,... ở Nam Bộ.

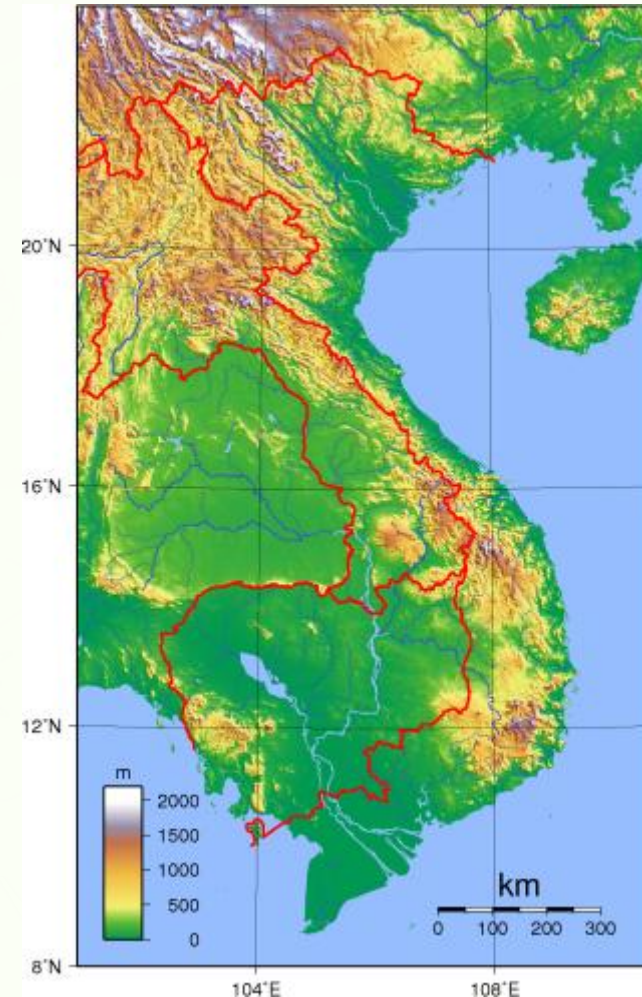
Vị trí địa lý, điều kiện địa hình

Vị trí địa lý:

- ✿ Trên đất liền: $23^{\circ}22'N-8^{\circ}30'N$ (Hà Giang-Cà Mau); $102^{\circ}10'E-109^{\circ}24'E$ (Lai Châu-Khánh Hòa) → Kéo dài theo phương B-N; hẹp theo phương Đ-T
- ✿ Trên biển: Cực Đông: $116^{\circ}E$; Cực Nam: $7^{\circ}N$
- ✿ Sự phân bố lục địa – biển: thuộc bán đảo Đông Dương, chịu ảnh hưởng trực tiếp của Biển Đông

Điều kiện địa hình:

- ✿ Độ cao địa hình: Núi cao, trung bình, thấp, sơn nguyên (độ cao tương đối 25 - 100m), cao nguyên (độ cao tương đối dưới 25m), đồi (<500m), bán bình nguyên (100 - 200m), đồng bằng
- ✿ Hướng đường bờ biển

Bức xạ

- ❁ Do vị trí địa lý nằm trọn trong vùng nội chí tuyến:
  - ❁ Mặt trời đi qua thiên đỉnh hai lần
  - ❁ Từ Bắc vào Nam khoảng cách giữa hai lần tăng dần và chênh lệch khá nhiều: Từ vài ngày đến 3-5 tháng
- ❁ Biến trình năm của bức xạ tại đỉnh khí quyển (BX thiên văn):
  - ❁ Phía Bắc: 1 cực đại, 1 cực tiểu, có hai mùa nóng-lạnh đối lập
  - ❁ Phía Nam: 2 cực đại, 2 cực tiểu, mùa nóng kéo dài, biến trình nhiệt điều hòa hơn
- ❁ Bức xạ thực tế: Khác nhiều so với BX thiên văn
  - ❁ Bị chi phối bởi hoàn lưu, độ ẩm, mây, giáng thủy (thông qua BX nhiệt, albedo)
  - ❁ Phụ thuộc điều kiện địa phương: điều kiện địa hình, mặt đệm
- ❁ Vai trò của bức xạ: Nền nhiệt độ cao, giàu ánh sáng

Hoàn lưu

- ❁ Đóng vai trò quan trọng trong việc vận tải nhiệt và ẩm từ vùng này đến vùng khác
- ❁ Các trung tâm áp cao và áp thấp đóng vai trò như các trung tâm tác động của khí quyển
- ❁ Chịu ảnh hưởng mạnh mẽ của điều kiện địa hình, mặt đệm
- ❁ Tác động của hoàn lưu khí quyển, trong những điều kiện nhất định của chế độ bức xạ mặt trời, quy định những đặc điểm cơ bản của khí hậu
- ❁ Phá vỡ tính địa đới của bức xạ nội chí tuyến

Hoàn lưu

❁ Các trung tâm tác động và các qui luật tác động

❁ Mùa đông:

- ❁ Áp cao Siberia: Mạnh nhất vào tháng 1
- ❁ Áp thấp Aleut
- ❁ Dải thấp nội chí tuyến: Lùi về Nam Bán cầu, cực tiểu trên lục địa Australia

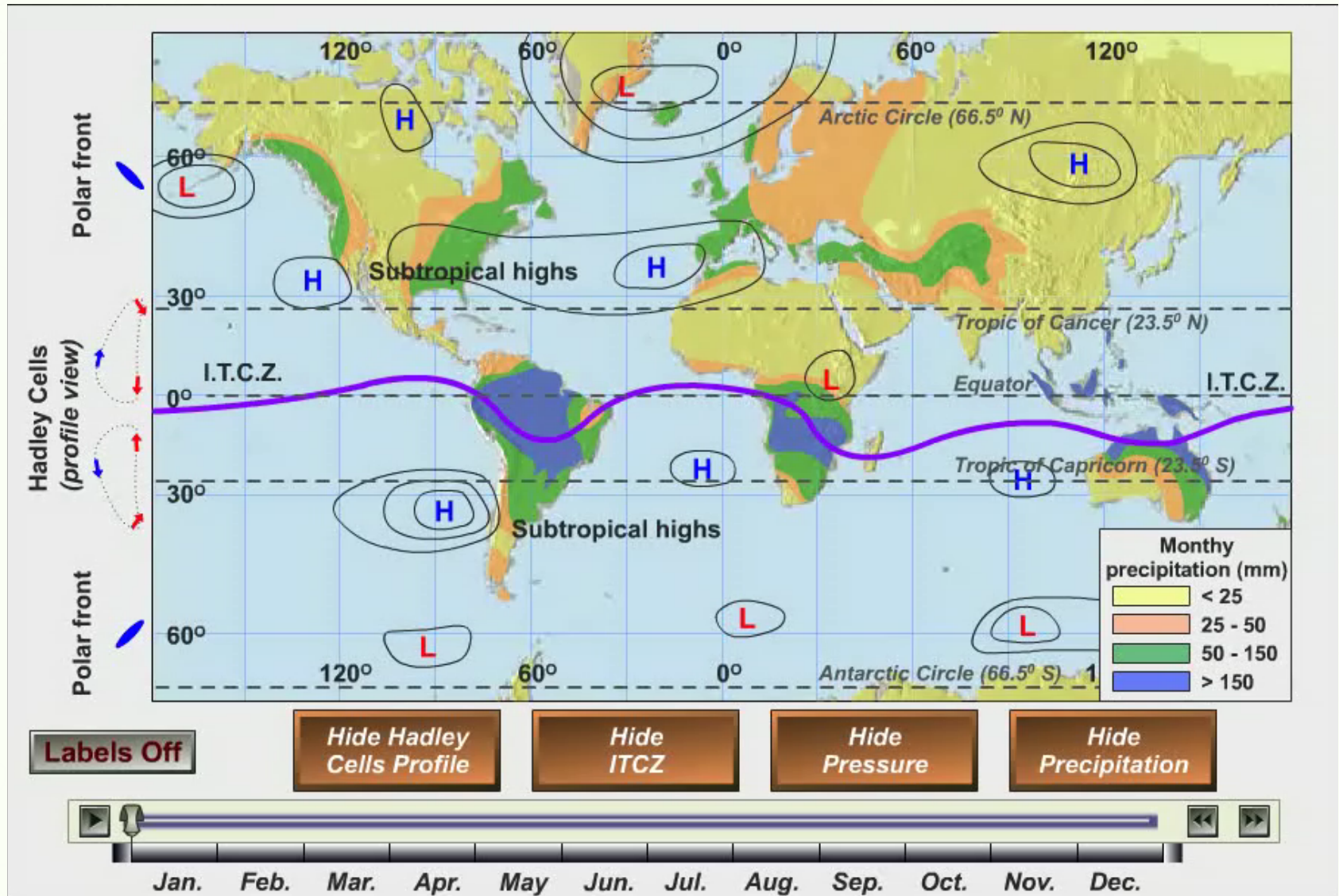
❁ Mùa hè:

- ❁ Áp thấp châu Á: Tâm ở khoảng Iran, thấp nhất vào tháng 7 (<1000mb)
- ❁ Dải thấp nội chí tuyến: Di chuyển về Bắc Bán cầu
- ❁ Áp cao Hawaii
- ❁ Dải áp cao cận chí tuyến Nam Bán cầu

Hoàn lưu

- ❁ Là nơi giao tranh giữa các hệ thống gió mùa:
  - ❁ Gió mùa Nam Á (gió mùa Tây Nam)
  - ❁ Gió mùa Đông Á (gió mùa Đông Bắc)
  - ❁ Gió mùa Đông Nam Á (Tín phong)
- ❁ Chịu ảnh hưởng của các hệ thống nhiễu động nhiệt đới:
  - ❁ ITCZ
  - ❁ Bão, áp thấp nhiệt đới (XTNĐ)
  - ❁ ...
- ❁ Dao động mùa của các hệ thống hoàn lưu

Dao động mùa của thời tiết

Ảnh hưởng của gió mùa

Tháng 1

Tháng 7

Gió mùa châu Á và ảnh hưởng của nó đến khí hậu Việt Nam

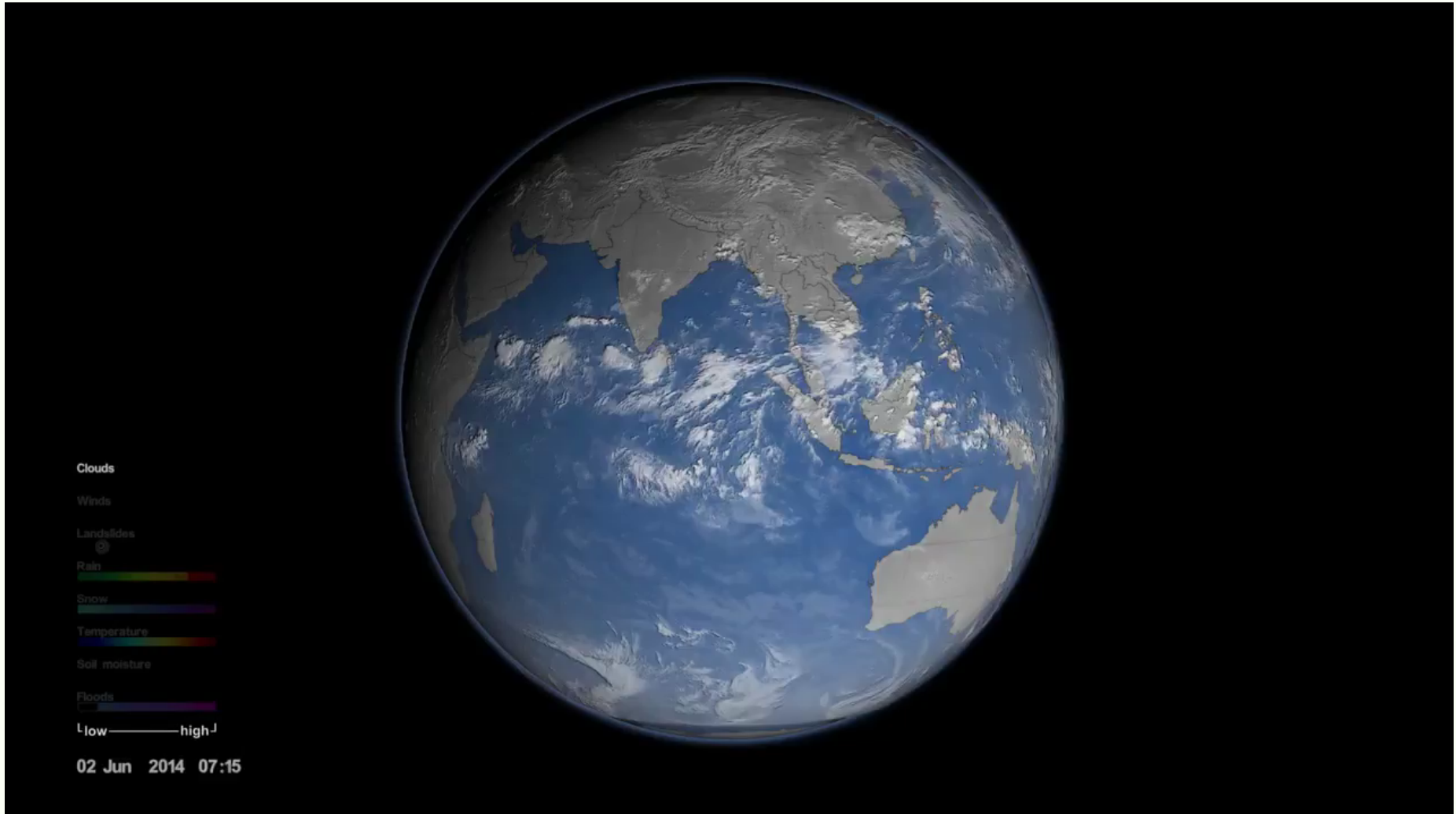
Ảnh hưởng của gió mùa

 Met Office

...which brings a marked change in rainfall and leads to distinct, and often predictable, wet and dry seasons.

Ảnh hưởng của gió mùa

Xoáy thuận nhiệt đới, bão

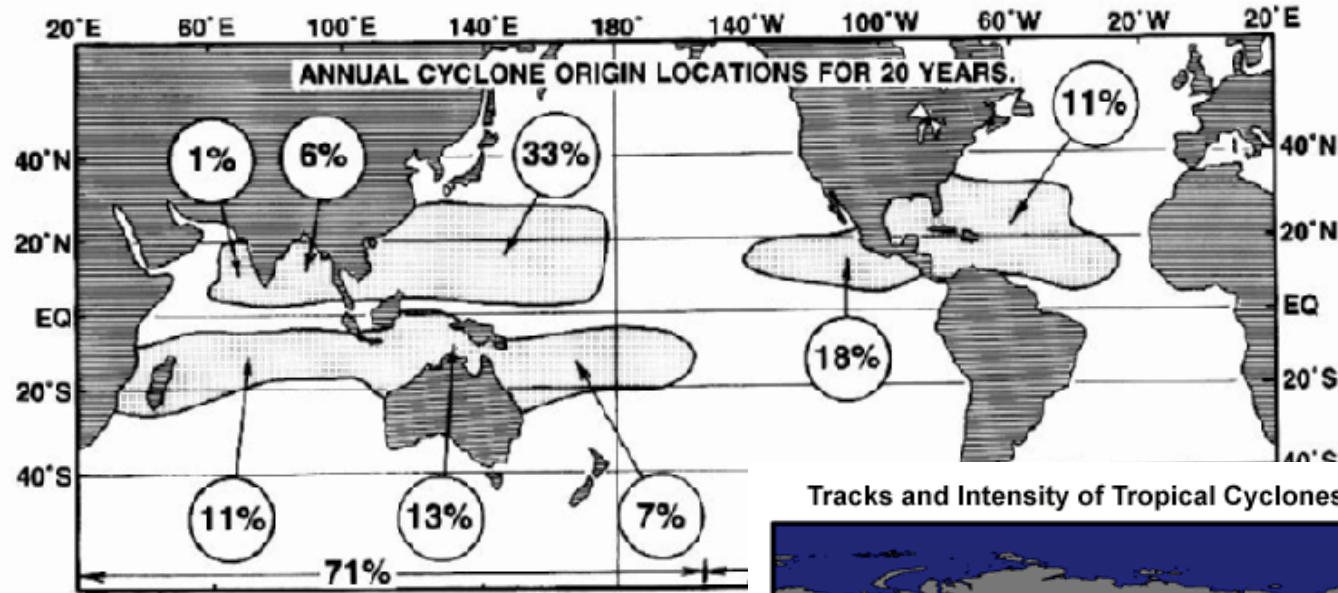
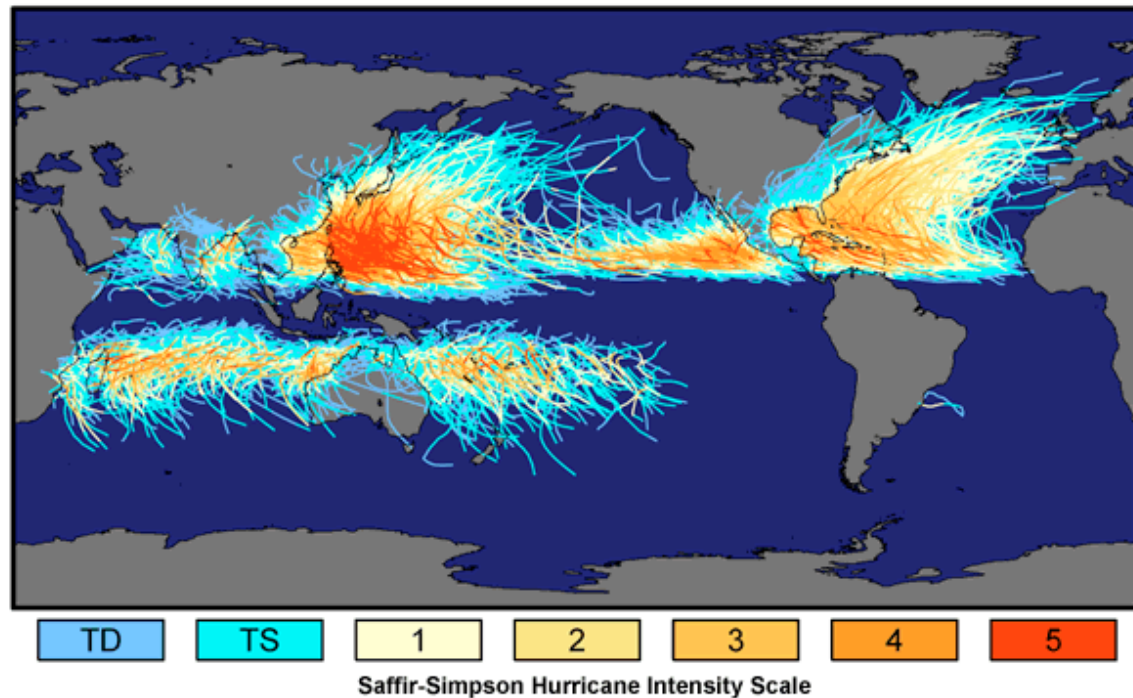

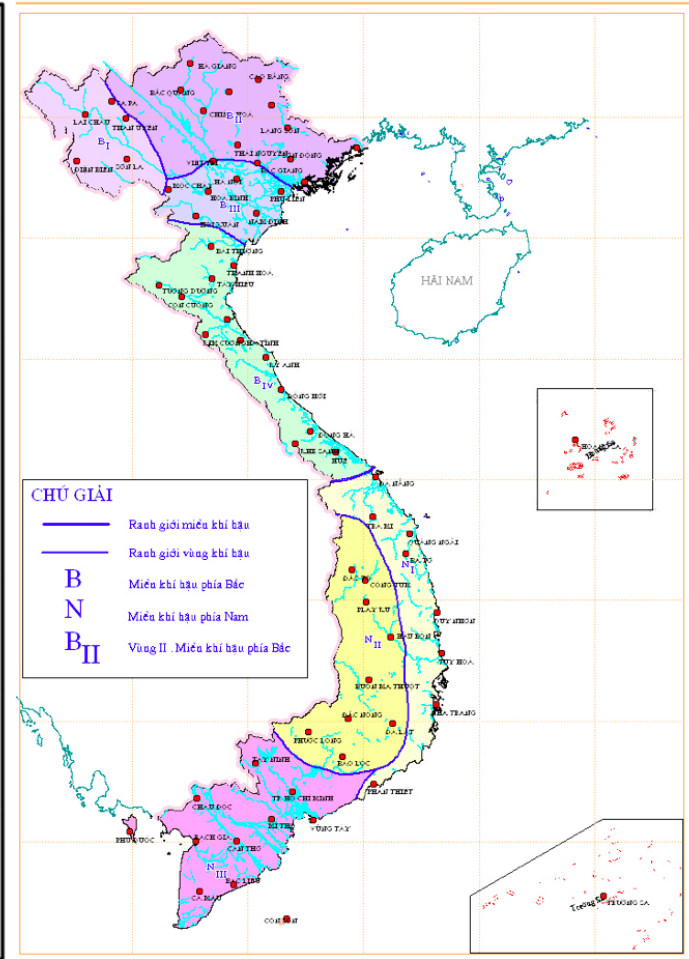
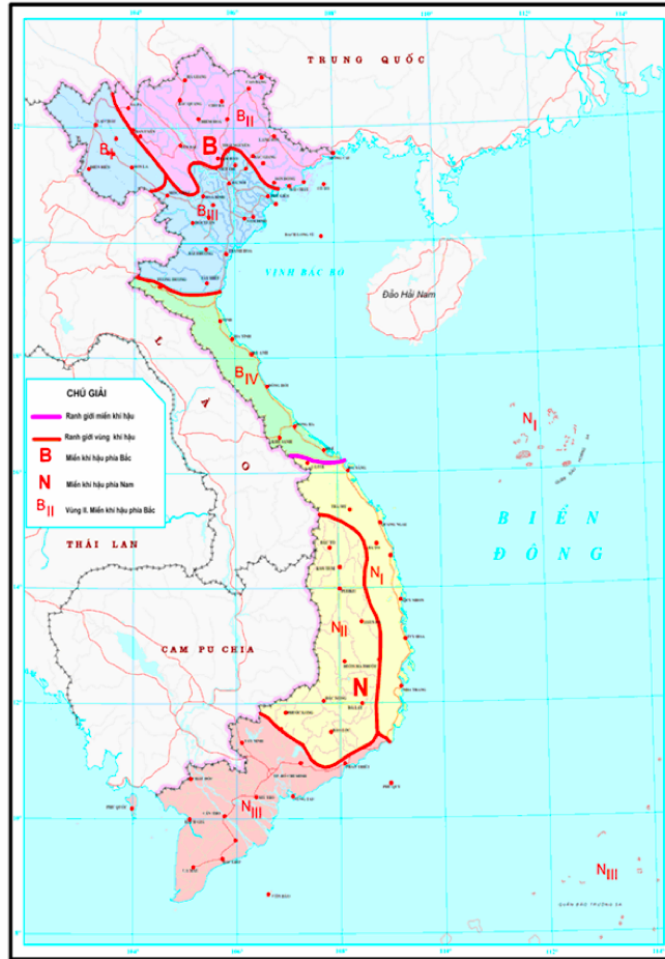
Figure 1.2. Global distribution by per (1985) superimposed on the points of disturbances for a 20-year period (Guard et al., 1992).

Tracks and Intensity of Tropical Cyclones, 1851-2006

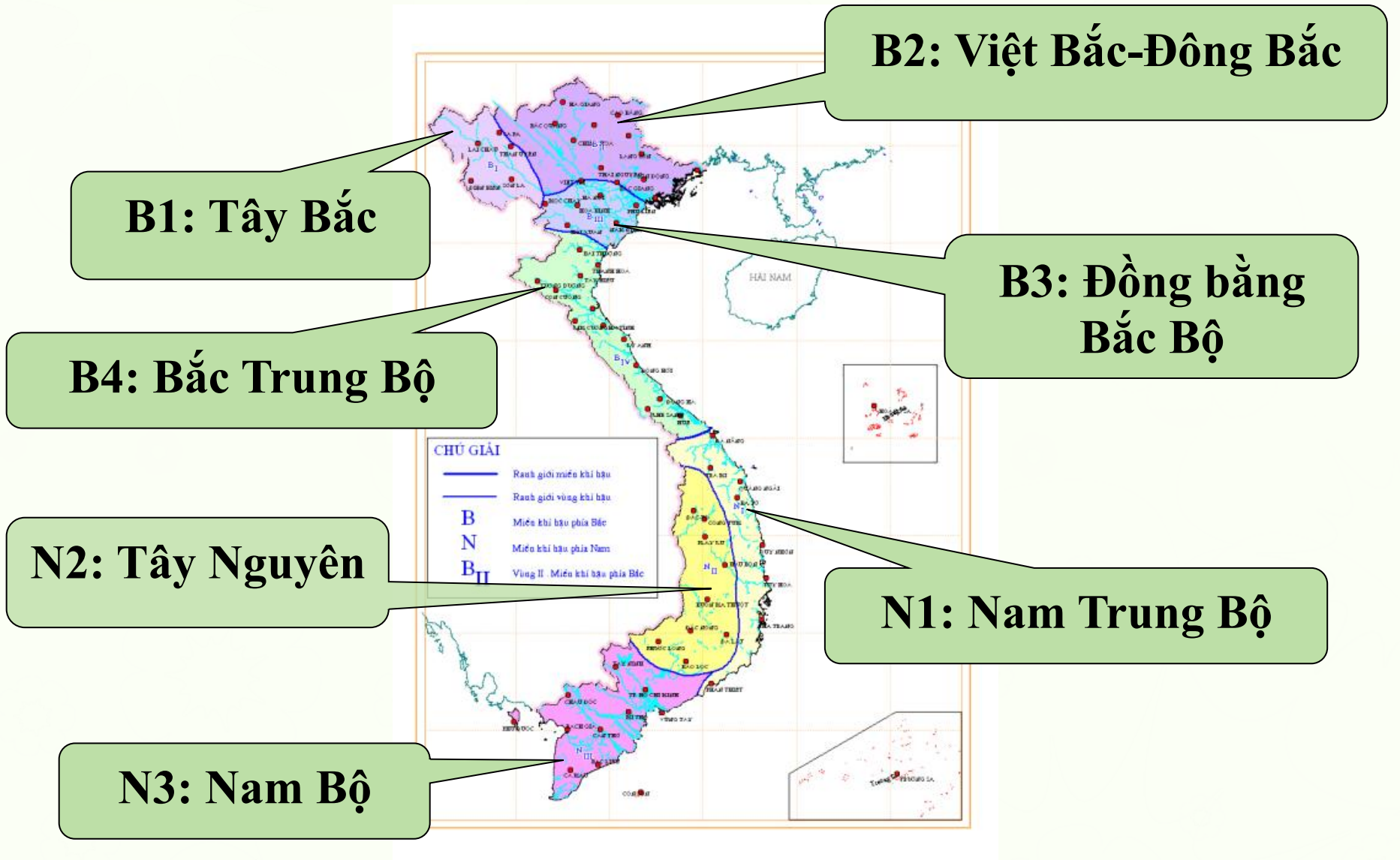
Phân vùng khí hậu Việt Nam

BẢN ĐỒ PHÂN VÙNG KHÍ HẬU VIỆT NAM

Hai sơ đồ phân vùng: Nguyễn Hữu Tài và CS, và Nguyễn Đức Ngữ & Nguyễn Trọng Hiệu

Phân vùng khí hậu Việt Nam

Các trung tâm mưa lớn

1. Sìn Hồ (Lai Châu, 2400 - 3200mm)
2. Sa Pa (Lào Cai, 2400 - 3600mm)
3. Bắc Quang (Hà Giang, 2400 - 5000mm)
4. Móng Cái (Quảng Ninh, 2400 - 2800mm)
5. Tam Đảo (Vĩnh Phúc, 2400 - 2800mm)
6. Kỳ Anh (Hà Tĩnh, 2400 - 2800mm)
7. Nam Đông (Thừa Thiên - Huế, 2400 - 3600mm)
8. Trà My (Quảng Nam, 2400 - 4000mm)
9. Ba Tơ (Quảng Ngãi, 2400 - 3600mm)
10. Bảo Lộc (Lâm Đồng, 2400 - 2800mm)
11. Phú Quốc (Kiên Giang, 2400 - 3200mm)

Các trung tâm mưa bé

1. Bảo Lạc (Cao Bằng, 1200 - 1400mm)
2. Na Sầm - Đồng Đăng (Lạng Sơn, 1100 - 1400mm)
3. Yên Châu (Sơn La, 1200 - 1400mm)
4. Sông Mã (Sơn La, 1100 - 1400mm)
5. Mường Xén (Nghệ An, 800 - 1300mm)
6. Ayunpa (Gia Lai, 1200 - 1400mm)
7. Nha Hồ (Ninh Thuận, 700 - 1400mm)
8. Phan Thiết (Bình Thuận, 1100 - 1400mm)